

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح قانون دریافت جرائم نقدی از کارفرمایان کارگاههای مشمول قانون تأمین اجتماعی که ظرف مهلت مقرر نسبت به ارسال صورت مزد و حقوق بیمه شدگان و حق بیمه مربوط اقدام نمی نمایند - مصوب ۱۳۷۳ - با اصلاحات بعدی»

طرح مسأله

مطابق قانون تأمین اجتماعی، کارفرمایان مشمول قانون تأمین اجتماعی مکلفند حق بیمه و همچنین صورت مزد و حقوق ماهیانه افراد شاغل را حداکثر تا پایان ماه بعد به واحدهای اجرایی سازمان در حوزه عمل کارگاه ارائه نمایند (به استثنای کارگاههای تولیدی و صنعتی و فنی که دارای ۵ نفر کارگر می باشند). این قبیل کارگاهها تا دو ماه مهلت قانونی فرصت دارند که صورت مزد و حقوق و حق بیمه ماهیانه افراد شاغل را به واحدهای اجرائی سازمان ارائه نمایند). در غیر این صورت قانونگذار جرائم و خساراتی را برای این دیرکرد معین نموده است.

اهداف لایحه

۱. ایجاد فرصتی برای کارفرمایانی که تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۴ دارای بدهی حق بیمه و بیمه بیکاری به سازمان تأمین اجتماعی هستند در صورتی که ظرف شش ماه از تاریخ تصویب قانون در مورد ترتیب پرداخت بدهی قطعی شده با سازمان توافق نمایند، از بخشودگی جرائم مربوطه طبق مقررات در نظر گرفته شده برخوردار خواهند شد.
۲. اصلاح قانون جرائم و خسارات،
۳. کمک به ایجاد اشتغال،
۴. برون رفت صنایع از بحران اقتصادی موجود،
۵. بازسازی و نوسازی آنها،
۶. تشویق کارفرمایان به تأدیه معوق سنواتی بابت حق بیمه و بیمه بیکاری، ذکر شده است.

نقاط ضعف و قوت لایحه

الف) نقاط قوت

۱. کارفرمایانی وجود دارند که پرونده مطالباتی آنان صرفاً به دلیل عدم پرداخت خسارات و جرائم در جریان می باشد.
 ۲. کارفرمایانی وجود دارند که بخش اعظم بدهی آنان ناشی از خسارات و جرائم می باشد.
 ۳. کارفرمایانی وجود دارند که با احتساب جرائم و خسارات بدهی آنان ارقام قابل توجهی می باشد.
 ۴. کارفرمایانی وجود دارند که به دلیل شرایط اقتصادی در طی سال های گذشته قادر به پرداخت حق بیمه نبوده و در نتیجه متحمل جرائم و خسارات سنگینی شده اند.
 - ماده (۲) لایحه در این ارتباط تنظیم گردیده که کارفرمایان قادر باشند در مهلت مقرر نسبت به روشن نمودن وضعیت پرونده های مطالعاتی خود اقدام نمایند.
 ۵. از سوی دیگر سازمان تأمین اجتماعی امیدوار است که با توجه به لایحه مذکور بتواند ضمن تعیین تکلیف بسیاری از پرونده های مذکور ایجاد انگیزه در پرداخت مطالبات گذشته خود از کارفرمایان را بنماید.
 ۶. از دیگر اهداف لایحه ضمن تقلیل جرائم و خسارات روان سازی امور است.
- در قانون سال ۱۳۷۳ (قانون مجری) خسارات و جرائم دیرکرد ارائه صورت اساسی حقوق و مزد بصورت پلکانی از ۵ درصد (با توجه به مبلغ مندرج در صورت اساسی مزد و حقوق) تا ۲۰ درصد در نوسان می باشد که در لایحه ارائه شده کلاً این رقم به ۱۰ درصد تقلیل یافته است.

- در لایحه پیشنهادی امتیازات دیگری نیز از جمله برای کارفرمایانی که قبل از مرحله صدور اجرائیه نسبت به پرداخت بدهی خود اقدام نمایند پیش بینی شده است که از ۴۰ درصد جرائم معاف شوند. (در قانون سال ۱۳۷۳ این رقم ۳۰ درصد می باشد)

ب) نقاط ضعف

بزرگترین نقطه ضعف لایحه مذکور و لوایحی نظیر آن ترویج فرهنگ در عدم ایفای تعهدات اجتماعی هست. جرائم و خسارات بخش قابل توجهی از درآمدهای سازمان است که در مقابل آن تعهدات وجود دارد بعنوان مثال مبلغ حق بیمه سال ۸۲ که در سال ۸۶ پرداخت شود حداقل معادل نرخ رسمی تورم کاهش قدرت خرید دارد. بنابراین سازمان تامین اجتماعی که در سال ۸۶ تعهدات آن به ارزش سال مربوطه می باشد، این تفاوت را از چه منبعی می تواند تامین نماید؟

جمع بندی و نتیجه گیری

۱. روان سازی امور، ترغیب و تشویق افراد و اشخاص در ایفای تعهدات اجتماعی از وظایف اصلی دولت ها و سازمان ها و ارگان های مجری است.

۲. جرائم و خسارات مقرر در قوانین بیمه های اجتماعی را نباید به منزله برداشت لغوی آن [تنبیه] تلقی نمود. با توجه به اینکه عدم پرداخت حق بیمه رافع مسئولیت سازمان های بیمه های اجتماعی در مقابل انجام تعهدات قانونی برای مشمولین نمی باشد، و از سوی دیگر نرخ سوددهی ناشی از سرمایه گذاری های این سازمان ها ارقام قابل توجهی را در پرداخت های تعهدات قانونی دارد. بنابراین جریمه ناشی از عدم پرداخت حق بیمه، نوعی سود سرمایه گذاری است و نه تنبیه و تشویق افراد در پرداخت و یا عدم پرداخت بهنگام آن [در شرایطی که امکان سرمایه گذاری (در درآمدهای مازاد) برای سازمان های بیمه های اجتماعی میسر نباشد. سازمان های بیمه ای ترجیحاً ترغیب در عدم پرداخت حق بیمه بهنگام برای کارفرمایان را دارند. احتمالاً سازمان تامین اجتماعی در بررسی های اقتصادی خود به این نتیجه رسیده است که با انتخاب مکانیزم بخشودگی خسارات و جرائم و ترغیب کارفرمایان در پرداخت بدهی های معوقه، با افزایش نقدینگی و سرمایه گذاری آن، می تواند منافع بیشتری را حاصل نماید؟

۳. نرخ حق بیمه سهم کارفرمایان در قانون تامین اجتماعی معادل ۲۰ درصد حقوق و مزایای ماهانه می باشد. با توجه به گزارشات سازمان تامین اجتماعی و همچنین وزارت کار و امور اجتماعی، بطور متوسط حدود ۱۰ درصد قیمت تمام شده کالا و خدمات را حقوق و دستمزد تشکیل می دهد. بدین معنی که حدود ۲ درصد قیمت تمام شده کالا و خدمات از بابت حق بیمه سهم کارفرمایی است. بنابراین این فرهنگ برای جامعه کارفرمایی باید تبیین شود که ۲ درصد از کل هزینه رقم قابل توجهی نمی باشد که تعللی در عدم پرداخت آن صورت گیرد. (ضمن این که در حال حاضر کارفرمایان از تخفیف های ویژه ای در سهم کارفرمایی بابت نرخ حق بیمه از قبیل تقبل سهم کارفرمایی دولت در کارگاه های تولیدی به میزان ۵ نفر، تقبل سهم کارفرمایی دولت در اشتغال جدید طی برنامه سوم و چهارم توسعه، تقبل کل حق بیمه بابت حق بیمه جانبازان شاغل توسط دولت و ... برخوردار می باشند). در ایجاد این فرهنگ ابتدا سازمان تامین اجتماعی می بایست در گردش کاری (انجام تعهدات) و نحوه تعامل با کارفرمایان تجدید نظر اساسی بنماید. سازمان تامین اجتماعی باید توجه داشته باشد که مشکل این سازمان صرفاً عدم پرداخت بهنگام برخی از کارفرمایان نیست بلکه مشکل اصلی آن در گریز از پرداخت حق بیمه، عدم اعلام دستمزد واقعی و ... می باشد که به هر صورت این سازمان می بایست با توجه به تجارب حاصله و تجارب جهانی راهکار مناسبی را انتخاب نماید.

علیرغم مباحث اصولی و اساسی فوق، لایحه مذکور را می توان در جهت روان سازی امور (حذف قانون جرائم و خسارات بصورت پلکانی و با توجه به میزان بدهی و جایگزینی آن با یک رقم ثابت ده درصد برای تأخیر یا عدم ارسال صورت حقوق و دستمزد و دو درصد در عدم پرداخت و یا کسری در پرداخت حق بیمه)، تعیین تکلیف پرونده های مطالباتی، روشن نمودن وضعیت بدهی هر کارگاه تا پایان مهلت مقرر در لایحه (پایان سال ۱۳۸۴)، مساعدت به کارفرمایان ذینفع و ... قدمی مثبت و مؤثر هم از دیدگاه کارفرمایان و هم از دیدگاه سازمان یاد شده تلقی نمود.

پیشنهادات کلی

۱. حذف تبصره «۲» ماده (۱) لایحه پیشنهادی: این تبصره عیناً در ماده (۱۱) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی و ... مصوب ۱۳۸۲/۶/۱۰ مجلس شورای اسلامی اصلاح گردیده و در حال حاضر مورد عمل بوده و نیازی به تکرار آن نیست.

۲. در ماده (۲)، لایحه تا پایان اسفند ۱۳۸۵ اصلاح شود.